

УДК 347.633(477)

Надієнко О.І.¹,

Чудаков О.А.²

¹ канд. юр. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-119сп НУ «Запорізька політехніка»

УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Проблема усиновлення дитини становить велике значення для соціуму. Виховання та зростання дитини у дитячих будинках або школах-інтернатах ніяк не зрівняється з вихованням дитини у сім'ї, адже сім'я завжди буде однією із головних людських цінностей.

Конвенція ООН про права дитини проголосила, що дитина, яка тимчасово або постійно позбавлена сімейного оточення або яка в її власних якнайкращих інтересах не може залишатися в такому оточенні, має право на особливий захист і допомогу, що надаються державою. Захист дітей, позбавлених батьківського піклування, здійснюється на конституційному рівні. Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, як йдеться у ст. 52 Конституції України, покладається на державу. Ст. 226 СК України гарантує особі право на таємницю перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляду, рішення суду про усиновлення. Особи, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків доступна інформація щодо усиновлення, зобов'язані не розголошувати її, зокрема й тоді, коли усиновлення для самої дитини не є таємним. Усиновлена дитина також має право на таємницю факту її усиновлення, в тому числі й від неї самої. Лише по досягненні чотирнадцяти років вона має право на

одержання інформації щодо свого усиновлення. Якщо усиновлюється дитина, яка не досягла семи років, посадові особи при виявленні її згоди на усиновлення зобов'язані вживати заходів щодо забезпечення таємниці усиновлення від самої дитини. Усиновлювач має право приховувати від дитини факт її усиновлення, якщо розкриття таємниці може завдати шкоди її інтересам. Крім цього, він має право вимагати нерозголошення цієї інформації особами, яким стало відомо про неї як до, так і після досягнення дитиною повноліття. Отже, законодавство виділяє два види таємниці усиновлення: від дитини; від інших сторонніх осіб.

Щодо дійсності усиновлення, то воно повинно відповідати всім вимогам законодавства. Перелік вимог містить СК України, який передбачив умови, що ставляться: 1) до особи, яка усиновлюється; 2) до особи усиновлювача; 3) до надання згоди на усиновлення. СК України також передбачив випадки припинення усиновлення з різних причин. Такими являються скасування усиновлення та визнання його недійсним. Визнати недійсність усиновлення можна за таких підстав: 1) усиновлення проведене на підставі підроблених документів; 2) усиновлення проведене без наміру породити відносини, встановлені для батьків та дітей (фіктивне усиновлення); 3) усиновлення проведене без згоди дитини і батьків, якщо така згода була необхідна. При визнанні усиновлення недійсним рішення про усиновлення втрачає юридичну силу, а відносини по усиновленню визнаються такими, що взагалі не виникали.

Підставами скасування усиновлення є: 1) страждання дитиною недоумством, психічною чи іншою тяжкою невиліковною хворобою, про що усиновлювач не знав і не міг знати на час усиновлення; 2) між усиновлювачем і дитиною склалися, незалежно від волі усиновлювача, стосунки, які роблять неможливим їхнє спільне проживання і виконання усиновлювачем своїх батьківських обов'язків. Перша з наведених підстав відповідає інтересам усиновлювачів, оскільки вони природньо бажають виховати повноцінну, здорову в фізичному і психічному плані дитину. Друга підстава відповідає інтересам, насамперед, дитини, оскільки за наявності поганих відносин з усиновлювачем вона не буде мати можливості повноцінно розвиватися та виховуватися.

Позбавлення усиновлювача батьківських прав – нова підстава припинення усиновлення. До останнього часу вважалося, що такий вид сімейної відповідальності можна застосовувати тільки до рідних батьків, а скасування усиновлення – це, по суті, і є позбавлення батьківських прав, але тільки стосовно усиновлювачів. Між тим, новий СК розширив коло осіб, до яких може бути застосований цей вид відповідальності, виходячи з того, що якщо усиновлювач був записаний матір'ю, батьком усиновленої ним дитини, він, як носій батьківських прав може бути їх позбавлений. Тобто ця новела

стосується не всіх усиновлювачів, а лише тих, хто в процесі усиновлення висловив бажання бути записаними у Книзі реєстрації народжень матір'ю або батьком дитини і суд задовольнив таку заяву. Тому і підстави позбавлення усиновлювача батьківських прав такі самі, як і підстави позбавлення батьківських прав рідних батьків.

На веб-порталі Мінсоцполітики України вже десять років функціонує Єдина інформаційно-аналітична система «Діти», що містить інформацію про дітей, які потребують сім'ї. Сьогодні вона нараховує 17000 дітей.

Діти, позбавлені батьківського піклування, нормальної сім'ї та щасливого дитинства, не повинні страждати ані за волею батьків, ані за волею долі. Законодавець якнайкращим чином врегулював процедуру усиновлення. Наступним кроком має стати небайдужість до проблеми всіх людей доброї волі. Адже в Україні не може бути «чужих» або «нічиїх» дітей.

Таким чином, діти, позбавлені батьківського піклування, нормальної сім'ї та щасливого дитинства, не повинні страждати ані за волею батьків, ані за волею долі. Законодавець якнайкращим чином врегулював процедуру усиновлення. Наступним кроком має стати небайдужість до проблеми всіх людей доброї волі. Адже в Україні не може бути «чужих» або «нічиїх» дітей.